

داستان واقعی کلاه پهلوی به سفر عبدالحسین تیمورتاش، وزیر قدرتمند دربار رضاخان به شوروی برمی گردد. کلاهی که سوغات تیمورتاش از شوروی بود و بعدها اسمش را پهلوی گذاشت. او در شوروی کلاه، کت و شلوار یکسانی بر تن همه می دید. پس به ذهنش رسید نسخه یکسان ساز کمونیست ها را وارد ایران کند

نگاهی تاریخی به اصل ماجرای سریال کلاه پهلوی

کلاهی که سرمان رفت

احسان ناظم بکایی

روزنامه نگار

برای اولین بار است که بعد از درگذشت ضیاءالدین دری در ۲۶ مرداد ۹۷، سریال کلاه پهلوی اش بازپخش می شود. ضیاءالدین دری را پیش از کلاه پهلوی با کیف انگلیسی اش می شناختیم که در زمان پخش این سریال توانست طرفداران پرو پا قرصی برای خود جمع کند. حتی پس از مدت ها این مجموعه توانست با محبوبیت خاصی در اذهان عمومی ماندگار شود. کیف انگلیسی به لحاظ ساختار و اثرگذاری سریال موفق تری از کلاه پهلوی بود با این حال کلاه در امتداد کیف که خیلی هم بی ارتباط به هم نیست تکمیل کننده سیر تاریخی پرونده کاری دری است. دری سال ۷۸ و در کیف انگلیسی سراغ ماجراهای فضای سیاسی اوایل دهه ۱۳۲۰ و دوران آزادی نسبی مطبوعات و... رفت که با شرایط آن روزهای پخش سریال، تناسب داشت.

البته، زوری که رضاخان تمام قدر را پشت سرش داشت. تا قبل از این که تیمورتاش به سرش بزند که کلاه پهلوی به سر مردم کند، مردم ایران به فراخور وضع اقلیمی و قومیتی خود، از انواع لباس ها و کلاه ها و سرپوش استفاده می کردند. در خوزستان و جنوب، دشت داشه و چفیه بود و در ترکمن صحرا، لباس ترکمنی به تن مردم بود. ایلات قشقایی، لباسی به تن می کردند که برای کوچ مناسب بود و قبایل کرد لباسی داشتند که در برابر سرما مقاوم بود. اقوام مختلف ایرانی، تنوع خیره کننده ای در پوشش داشتند. این تغییرات تیمورتاشی در سال ۱۳۰۵ شمسی به زور رضاخان ابلاغ و اجرا شد. تیمورتاش در کنار امثال علی اکبر داور، محمدعلی فروغی، نصرت الدوله فیروز و تدین، حلقه ای از روشنفکران فرنگی مآب بودند که زور رضاخان را اهرم مهمی برای تجدید در ایران می دانستند. تجدیدی که فهمیده نشده می بایست به مرحله اجرا می رسید.

این حلقه، پیشنهادهای فرهنگی و اجتماعی را برای رضاخان جذاب نشان می داد. اما اوضاع همیشه به کام تیمورتاش نماند. زمستان ۱۳۱۱ ورق برگشت. او را عزل و زندانی کردند. نهایتاً در مهر ۱۳۱۲ توسط آمپول پزشک احمدی در زندان قصر کشته و در امامزاده عبد... شهرری به خاک سپرده شد. اما ماجرای کشف حجاب، دو سال بعد از قتل تیمورتاش روی داد.

دری سال ۹۱ و در کلاه پهلوی سراغ موضوع تغییر پوشش ها در زمان رضاخان رفته بود. روایتی از اتفاقات آن دوران در شهر خیالی سامان، اما داستان واقعی کلاه پهلوی به سفر عبدالحسین تیمورتاش، وزیر قدرتمند دربار رضاخان به شوروی برمی گردد. کلاهی که سوغات تیمورتاش از شوروی بود و بعدها اسمش را پهلوی گذاشت. او در شوروی کلاه، کت و شلوار یکسانی بر تن همه می دید. پس به ذهنش رسید نسخه یکسان ساز کمونیست ها را وارد ایران کند. قدرت تیمورتاش به حدی بود که کارمندان را مجبور کرد تا از کلاه جدید استفاده کنند. کلاهی که چون لبه دار بود، نمی شد با آن به سجده رفت و نماز خواند.

این کلاه لبه دار وارد فرهنگ معماری ما هم شد. سقف خانه ها هم لبه دار شد. تیمورتاش علاوه بر کلاه، کت و شلوار را هم وارد ایران کرد. چند خیاط روس آورد و ایرانی ها را مجبور کرد تا از کت و شلوارهای دوخت روس ها بپوشند. برای وزارت دربار هم دو لباس، یکی سرمه ای و دیگری خاکستری تدارک دید. تیمورتاش شیفته لباس های خارجی بود. به خصوص در اکثر مهمانی ها و مسافرت هایش، کلاه های مختلفی بر سر می گذاشت. برای همین تلاش کرد تا سلیقه اش را در سراسر ایران فراگیر کند. کلاه پهلوی و کت و شلوار را به زور بر تن مردم کرد.

تصویری از تیمورتاش

تهیه لباس برای همسرانشان، وام بدهند. رضاخان می خواست قانون کشف حجاب را در اردیبهشت ۱۳۱۵ که با دهمین سال تاجگذاری مصادف می شد ابلاغ کند اما قیام مردم مشهد در مسجد جامع گوهرشاد در تیر ۱۳۱۴ علیه پوشش اجباری لباس فرنگی باعث شد تا رضاخان در اجرای حکم کشف حجاب، سریع تر عمل کند. آنچه در کلاه پهلوی می بینیم در واقع تأثیرات تحولات فرهنگی از سال ۱۳۰۵ تا ۱۳۱۴ شامل تغییرات پوششی اجباری است که تأثیری در شهر خیالی سامان دارد.

حکم کشف حجاب در شش بند از ۱۷ دی ۱۳۱۴ اجرایی شد. همه مسؤولان شهرها باید عکس هایی از جشن های کشف حجاب می گرفتند و می فرستادند. در اکثر عکس ها، صورت ها ترسیده و لباس ها ژولیده و مندرس بودند. برخی از زنان که تا قبل از این با چادر و روبنده بیرون می رفتند، لباس مجلسی چندانی نداشتند، بنابراین خود را در پالتوی مردانه می پوشاندند و کلاه شاپوهای همسرانشان را تا جایی که می شد بر سرشان، پایین می کشیدند. رضاخان دستور داد تا به کارمندان برای

تافی ترش
با پوره طبیعی میوه

YAMAN
يامان

Azarshahd Co
www.azarshahd.com

صنایع غذایی آذرشهد
تولید کننده انواع بیسکویت، کیک، ویفر، آبنبات، تافی، پاستیل، آدامس، شکلات و...

آدرس: ارومیه، کیلومتر ۴ جاده سرو
تلفن: ۰۴۴ ۳۲۵۱۱۵۶۵-۸
فکس: ۰۴۴ ۳۲۵۱۱۵۷۱

With Natural Fruits Puree

فریمان
انتخابی برای همیشه

IRAM MELLAS Co.
تولید کننده خمیرمایه فوری نان و انواع بهبود دهنده نان و شیرینی

دفتر مرکزی: مشهد، بلوار شهید مزاری
بین مزاری ۲۷ و ۲۵ پلاک ۱۰۶
تلفن: ۰۵۱-۳۸۸۴۸۲۲۸
فکس: ۰۵۱-۳۸۸۴۸۲۲۲
کدپستی: ۹۱۷۸۶۵۷۸۴۶

www.fariman.com